

## **Austatud lugeja!**

Hoiate käes „Juridica“ numbrit, mille enamik artikleid käsitleb pangandusega seonduvat. Esmapilgul võib tunduda, et kuna panganduse näol on tegemist eelkõige majandusliku kategooriaga, on selle kokkupuude juuraga vaid tinglik. Samas ei saa nii oluline valdkond kui pangandus jääda juriidilise reguleerimise alt välja. Just selle reguleerimise küsimused ongi käesoleva numbriga keskmes.

Ühiskonnas, kus arvlemine toimub rahas ja järjest rohkem elatakse võlgu, ei saa pangandus kunagi olla marginaalne nähtus. Panganduse roll on väga erinev, ulatudes üldise majanduspoliitika kujundajast laenu andja ja hoiuse vastuvõtjani. Selline ülesannete spekter tingib olukorra, kus pangandusega seonduv mõjutab mitte ainult mõnd üksikut gruppi, vaid kogu ühiskonda. Ja kui tavaolukorras saab siin rääkida pankade mõjust, siis panganduskriiside puhul võib sellest mõjust saada kogu majanduse ja ühiskonna raputaja.

Pankadele annab see mõju väga olulise võimu. Ühe panga kätte koondunud võim on seda suurem, mida vähem on teisi, konkureerivaid pankasid. Taolised suurpangad suudavad dikteerida turul pakutavate pangateenuste tingimusi, sh hinda, ja see ei pruugi toimuda teenuse kasutajale mitte kõige sobivamas suunas. Et pangad määravad ära n-ö raha hinna, siis on monopolistidest pankade rolli kogu majandusele võimatu üle hinnata. Pankade kapitalinõudeid pidevalt tõstes on Eesti valinud selle tee. Ei saa aga öelda, et see valik oleks olnud pime. Oleme elanud üle ju ka teistlaadse perioodi, kus pankasid tekkis nagu seeni pärast vihma, ja taoliste pankade areenilt kadumisele tagasi vaadates olen kindel, et tagasi me seda aega ei igatse.

Pangandus on valdkond, kus lisaks sellele, et seal liiguvad väga suured rahad, on äärmiselt oluline asjaolu, et pank keerutab suuremalt jaolt enda jaoks võõrast raha. Et vältida siin võimalikke kuritarvitusi, on ellu kutsutud selline institutsioon nagu riiklik pangandusjärelevalve. Ükskõik kuidas see institutsioon oma eesmärgi ka ei määratleks, hoiustajate silmis on selleks alati panga maksejõulisuse kontroll. Seetõttu jääb pangandusjärelevalve kui riigi käepikendus panganduse ühiskonna silmis alati süüdi, kui mõni pank pankrotistub. Kes kontrollib, see ka vastutab. Et panga pankroti muude tagajärgede kõrval kannatab oluliselt ka rahva usaldus riigi vastu, peab riik võtma pangandusjärelevalve reguleerimist ülimalt tõsiselt.

Nagu öeldud, tundub tulevik olevat tugevate pankade päralt. Tugeva panga mõiste on siiski alati suhteline, mistõttu ka selliste pankade puhul ei saa välistada nende pankrotistumise võimalusi. Kuid pangandusturu kontsentratsiooni puhul on riiklikul järelevalvel veel teinegi väga oluline ülesanne – kaitsta majandussuhte nõrgemat poolt tugevate pankade eest. Esimesed sammud on siin juba tehtud, vastavad regulatsioonid kehtestatud, teised eelnõude näol järke ootamas. Unustada ei tohi aga seda, et regulatsioon ilma reaalse kontrolli ja sekkumiseta ei saa piisavaid tulemusi anda. Teisest küljest ei või aga taoline regulatsioon lüüa palli teise väravasse ja turul kaost tekitada, nagu VÕS eelnõus tüüpitingimuste kohta sätestatud kohta on kartust avaldatud.

Laulusalm ütleb: „Raha paneb rattad käima, kas sa seda ei tea...“. Et need rattad veereksid ühiskonnale sobivas suunas, selleks on vaja töökorras mootorit, vastutustundlikku roolikeerajat ning arukaid reegleid. Jääme lootma, et meie senine kogemus aitab meid siin.

**Katrin Prükk**

